

D o p i s

Zde je dopis do rodiště, který mi nadiktoval Kurd'ukov, chlapec z naší expedice. Zaslouží si, aby nebyl zapomenut. Opsal jsem jej bez přikrašlování a předkládám v doslovném znění, podle skutečnosti.

Milá maminko, Jevdokijo Fjodorovno! Předem mého dopisu Vám spěchám oznámit, že jsem díky bohu živ a zdrav, což si přeji slyšet i od Vás. A taktéž Vám posílám co nejuctivější synovské poručení . . . (Následuje výčet příbuzných, kmotrů a známých. To vynecháme. Přejdeme k druhému odstavci.)

Milá maminko, Jevdokijo Fjodorovno Kurd'ukovová! Spěchám Vám napsat, že se nacházím v rudé Jízdní armádě soudruha Bud'onného, a taktéž se tu nachází Váš kmotříček Nikon Vasiljič, který je v současné době rudým hrdinou. Vzal mě k sobě do expedice politického oddělení, kde rozvažíme na pozice literaturu a noviny — moskevské „Izvěstije ústředního výkonného výboru“, moskevskou „Pravdu“ a také vlastní nemilosrdné noviny „Rudý kavalerista“, které si každý voják v přední linii touží přečíst, načež s hrdinným duchem rubá podlou šlachtu, a já žiji s Nikonem Vasiljičem velice báječně.

Milá maminko, Jevdokijo Fjodorovno! Pošlete mi vše, co můžete dle Vašich možností. Prosím Vás, byste zařídili to strakaté podsvinče a laskavě mi je zaslali do politického oddělení soudruha Bud'onného, k ru-

kám Vasilije Kurďukova. Každý večer uléhám k odpočinku bez jídla a docela bez oblečení, ačkoli je tuze chladno. Napište mi dopis o mém Sťopkovi, je-li živ neb ne, prosím Vás, dohlídněte na něho a napište mi o něm — jestli ještě kulhá nebo jestli už přestal, a také co se týče svrabu na předních nohou, podkovali ho nebo ne? Prosím Vás, milá maminko Jevdokijo Fjodorovno, omývejte mu určitě přední nohy mýdlem, co jsem nechal za svatými obrazy, a jestli tatínek mýdlo vypotřeboval, tak kupte v Krasnodaru a pámbu Vám to oplatí. Taktéž Vám musím napsat, že země je zde velice chudá, muži se se svými koňmi schovávají před našimi rudými orly v lesích, pšenice je vidět málo a je hrozně nízká, moc se jí nasmějeme. Hospodáři sejí žito a také oves. Chmel tady roste na tyčkách, takže to vypadá velice akurátně; pálí z něho samohonku.

Dále Vám v tomto dopise musím napsat o tatínkovi, že zabil bratra Fjodora Timofejiče, je to asi rok. Naše rudá brigáda soudruha Pavličěnka útočila na Rostov, když tu v našich řadách došlo ke zradě. A tatínek tehdy sloužil u Děnikina jako velitel roty. Kdo ho viděl, každý říkal, že nosí medaile jak za starého režimu. Kvůli té zradě nás všecy zajali a bratr Fjodor Timofejič se dostal tatínkovi na oči. A tatínek začal Fed'u mlátit a křičel: kariéristo, rudý pse, zatracený hajzle a různé podobně, a mlátil ho až do tmy, dokud bratr Fjodor Timofejič nevypustil duši. Napsal jsem Vám tehdy dopis, že Vás Fed'a leží bez kříže. Ale tatínek mě s dopisem načapal a povídal: vy jste mámini parchanti, vy jste její plemeno, té běhny, já vaší mámě dělal pupek a budu jí ho dělat, můj život je ztracený, vyhledám svoje semeno pro pravdu a ještě různé podobně. Vytrpěl jsem si od něho jak náš spasitel Ježíš Kristus. Ale brzo jsem od tatínka utekl a přidal se k jednotce soudruha Pavličěnka. A naše brigáda dostala rozkaz přesunout se do Voroněže na doplnění a tam jsme dostali doplnění a také koně, sumky a revolvery a všecko, co nám patřilo. O Voroněži Vám mohu napsat, milá maminko Jevdokijo Fjodorovno, že je to městečko velice pěkné, říčka tam je jak stvořená ke koupání. Dávali nám dvě libry chleba denně, půl libry masa a cukru tak akorát, takže jsme poránu pili slazený čaj a to samé jsme měli k večeri a na hlad jsme zapomněli, a na oběd jsem chodil k bratrovi Semjonu Timofejiči na lívance nebo na husu, po čemž jsem uléhal k odpočinku. Tehdy chtěl celý pluk, aby byl Semjon velitelem pro jeho bezpříkladnou odvahu, a od soudruha Bud'onného k tomu přišel rozkaz a on dostal dva koně, pořádné oblečení a vlastní tělegu na ty všechny krámy a Řád rudého praporu a ke mně se chovali jako k jeho bratrovi. Jakmile by Vám některý soused začal ubližovat — tak ho Semjon Timofejič může klid'ánko zabít. Potom jsme začli hnát generála Děnikina, pobili jsme jich tisíce a zahnali je do Černého moře, ale tatínka pořád nikde nebylo vidět a Semjon Timofejič ho hledal po všech pozicích, poněvadž velice truchlil pro bratra Fed'u. Jenomže, mi-

lá maminko, jak tatínka znáte, jaký on je paličatý, tak si představte, co udělal — sprostě si přebarvil vousy ze zrzavých na černé a nacházel se v Majkopu v civilních šatech, takže nikdo z obyvatel nevěděl, že právě tenhle člověk byl za starého režimu policajtem. Ale ona pravda přece jen vždycky vyjde najevo. Váš kmotríček Nikon Vasiljič ho náhodou uviděl v domku u jednoho občana a napsal Semjonu Timofejiči dopis. Sedli jsme na koně a hnali se dvě stě verst — já, bratr Seňka a ještě hoši z vesnice, co chtěli jet s námi.

A co jsme viděli v Majkopu? Viděli jsme, že tyl s frontou necítí, že je tam všude samá zrada a plno židů jak za starého režimu. A Semjon Timofejič se v Majkopu pořádně pohádal se židy, kteří nechtěli tatínka vydat a dali ho do basy pod zámek, poněvadž říkali, že přišel rozkaz nezabíjet zajatce — my prý ho sami budem soudit, nerozčilujte se, on svoje dostane. Jenomže Semjon Timofejič vytáhl papíry a prokázal se jakožto velitel pluku a že má od soudruha Bud'onného všechny Řády rudého praporu a hrozil, že zabije všechny, co se hádají o tatínkovu osobu a nechtějí ji vydat, a také chlápci z vesnice jim pohrozili. Ale sotva Semjonu Timofejiči tatínka vydali, hned ho začal řezat karabáčem a postavil na dvoře všechny vojáky do řady, jak je vojenským zvykem. A potom Seňka šplíchl tatínkovi Timofeji Rodionyčovi vodu na vousy a z vousů začala téct barva. A Seňka se Timofeje Rodionyče zeptal:

„Je vám to milé, tatínku, co s vámi dělám?“

„Ne,“ řekl tatínek, „to mi není milé.“

A Seňka se pak zeptal:

„A Fed'ovi, když jste ho mlátil, tomu to bylo milé?“

„Ne,“ řekl tatínek, „Fed'ovi to nebylo milé.“

A Seňka se pak zeptal:

„A pomyslel jste, tatínku, že ani vám to nebude milé?“

„Ne,“ řekl tatínek, „nepomyslel jsem, že mi to nebude milé.“

A Seňka se pak obrátil k lidem a řekl:

„Já myslím, že kdyby mě vaši lidi chytli, tak bych také nemohl čekat milost. A teďka vás, tatínku, zabijeme . . .“

A Timofej Rodionyč začal sprostě Seňkovi nadávat a posílat ho do horoucích pekel a také začal tlouct Seňku po hubě a Semjon Timofejič mě poslal pryč ze dvora, takže Vám nemohu, milá maminko Jevdokijo Fjodorovno, popsat, jak tatínka zabil, poněvadž mě poslal ze dvora.

Potom jsme se utábořili v Novorossijsku. O tomhle městě se dá říct, že už za ním není žádná souš, ale samá voda, Černé moře, a zůstali jsme tam až do května, kdy jsme nastoupili na polskou frontu a mastíme šlachtu hlava nehlava . . .

Poručím se Vám, Váš věrný syn Vasilij Timofejič Kurdukov. Maminko, dohlídněte na Sťopku a pánbůh Vás opatruj . . .

To je Kurďukovův dopis, ve kterém není změněno ani slovo. Když jsem byl hotov, vzal popsaný list a schoval jej za košili na holé tělo.

„Kurďukove,“ zeptal jsem se chlapce, „byl tvůj táta vztekloun?“

„Můj táta byl svině,“ odpověděl nevrle.

„A matka je lepší?“

„Máma je dobrá. Jestli se chceš podívat — tak tohle je naše rodina ...“

Podal mi polámanou fotografii. Byl na ní Timofej Kurďukov, ramenatý policajt v uniformě, s rozčesanými vlasy, nehybný a svalnatý, se zářivým pohledem v bezbarvých a nemyslících očích. Vedle něho v bambusovém křesílku seděla drobná selka ve volné blůze, s neduživými, bledými a ostýchavými rysy obličeje. A u stěny, na ubohém pozadí provinciálního fotografa, s kvítky a holoubky, tyčili se dva zrůdně velcí a tupí chlapci se širokými tvářemi a vyvalenýma očima, ztuhlí jak při cvičení, dva bratři Kurďukovi — Fjodor a Semjon.

MÁ DVNÍ DUŠA

Savickij, velitel šesté divize, vstal, když mě uviděl, a já se podivil kráse jeho obřího těla. Vstal a purpurem svých jezdeckých kalhot, malinovou čapkou, sešoupnutou na stranu, a medailemi, zatlučenými do prsou, rozřízl místnost na dvě půlky tak, jako prapor rozřezává nebe. Zavanulo od něho voňavkami a protivně sladkým chladem mýdla. Jeho dlouhé nohy se podobaly děvčatům po ramena uzavřeným do lesknoucích se jezdeckých bot.

Usmál se na mne, uhodil bičíkem do stolu a přitáhl si rozkaz, který právě nadiktoval náčelník štábu. Byl to rozkaz Ivanu Česnokovovi, aby vytáhl se svěřeným plukem směrem na Čugunov—Dobryvodku, zjednal dotyk s nepřítelem a tohoto zlikvidoval . . .

Za kteroužto likvidaci, začal psát velitel divize a pokaňkal celý list, činím naprosto a výhradně odpovědným jmenovaného Česnokova, kterého taky na místě plácnu, o čemž vy, soudruhu Česnokove, nebudete pochybovat, jelikož se mnou nepracujete na frontě první měsíc . . .

Velitel šesté divize podepsal s kudrlinkou rozkaz, hodil jej ordonancím a obrátil ke mně šedé oči, ve kterých tancovala veselost.

Podal jsem mu papír, jímž jsem byl přivelen ke štábu divize. „Provést v rozkaze,“ řekl velitel divize, „provést v rozkaze a přidělit ke každé srandě kromě první linie. Umíš číst a psát?“

„Umím,“ odpověděl jsem se závistí k železu a barvám jeho mládí, „mám doktorát práv na petěrburské univerzitě . . .“

„Tak ty seš z těch šprtáků,“ křikl se smíchem, „brejle máš na nose, takovej chcípáček . . . Posílej vás sem, ani se neptaj, ale tady kvůli brejlim mlátěj. Co, vydržíš to u nás?“

„Vydržím,“ odpověděl jsem a odešel s ubytovatelem do vesnice hledat nocleh.

Ubytovatel nesl na ramenou můj kufřík, vesnická náves, kulatá a žlutá jak tykev, ležela před námi a na nebi vypouštělo umírající slunce svého růžového ducha.

Přišli jsme k chalupě s namalovanými věnci, ubytovatel zůstal stát a najednou řekl s provinilým úsměvem:

„Tady u nás jsou kvůli brejlim tahačky a zabránit se tomu nedá. Z člověka, kterej študoval s vyznamenáním, vyrazej vojáci duši. Když ale zkažete dámu, tu nejčistší dámu, to jste jejich . . .“

Zaváhal s mým kufříkem na ramenou, přistoupil až těsně ke mně, potom plný zoufalství uskočil a vběhl do prvního dvora. Tam seděli kozáci na seně a holili jeden druhého.

„Hej, armádo,“ řekl ubytovatel a postavil můj kufřík na zem, „soudruh Savickij vám přikazuje vzít tohoto člověka do stavení mezi sebe a nedělat hlouposti, poněvadž je to člověk, kterej trpí vzděláním . . .“

Ubytovatel zrudl a odešel, ani se neohlédl. Přiložil jsem ruku ke štítku a zasalutoval kozákům. Mládenec se lněnými, převislými vlasy a s nádherným rjazaňským obličejem šel k mému kufříku a vyhodil jej před vrata. Pak se ke mně obrátil zády a s neobyčejným cvikem začal vydávat nemravné zvuky.

„Kanón ráže dvě nuly,“ křikl na něho starší kozák a dal se do smíchu, „bubnovou palbu . . .“

Mládenec vyčerpал své jednoduché umění a odešel. Začal jsem lézt po zemi a sbírat rukopisy a své dřevé, obnošené šatstvo, které vypadlo z kufříku. Sebral jsem je a donesl na druhý konec dvora. U chalupy stál na malých cihlách kotel, ve kterém se vařilo vepřové a kouřilo, jako kouřívá z dálky rodný dům ve vesnici, a mísilo ve mně hlad s nepopsatelnou osamělostí. Pokryl jsem svůj rozbitý kufřík senem, udělal si z něho podhlavník a lehl si na zem, abych si přečetl v „Pravdě“ Leninovu řeč na druhém sjezdu Kominterny. Přes zubaté kopce na mne padalo slunce, kozáci mi šlapali po nohou, mládenec si ze mne dělal neúnavně šprťouchlata a milované řádky ke mně putovaly trnitou cestou a nemohly dojít. Pak jsem odložil noviny a šel za selkou, soukající na zápraží přízi.

„Stará,“ řekl jsem, „něco bych sežral . . .“

Stařena na mne zvedla rozlitá bělma poloslepých očí a znova je sklopila.

„Soudruhu,“ řekla po chvíli, „mám chuť se z toho ze všeho oběsit.“

„Zatracenej život,“ zabručel jsem mrzutě a uhodil stařenu pěstí do prsou, „budu se s váma handrkovat . . .“

A když jsem se otočil, uviděl jsem něčí šavli, válející se opodál. Přísně vyhlížející husa se toulala po dvoře a bezstarostně si čistila peří. Dohonil jsem ji a přimáčkl k zemi, husí hlava rupla pod mou

botou, rupla a vyhřezla. Bílý krk ležel natažen na hnoji a křídla zaplácala nad zabitým ptákem.

„Zatracenej život!“ řekl jsem, rýpaje v huse šavlí, „upeč mi ji, stará.“

Stařena, blýskající slepotou a brýlemi, zvedla ptáka, zabalila jej do zástěry a vlekla do kuchyně.

„Soudruhu,“ řekla po chvíli, „mám chuť se oběsit,“ a zavřela za sebou dveře.

Na dvoře už seděli kozáci kolem svého kotlíku. Seděli nehybně a rovně jak pohanští kněží a na husu se nedívali.

„Ten kluk se k nám šikne,“ řekl o mně jeden z nich, mrkl a nabral na lžici polévku.

Kozáci začali večerět se zdrženlivou vybraností hospodářů, vázících si jeden druhého. Otřel jsem šavli pískem, vyšel před vrata a celý sklíčený se zas vrátil. Měsíc visel nad dvorem jak laciná náušnice.

„Brácho,“ řekl mi najednou Surovko, nejstarší z kozáků, „sedni si s náma a jez, než se ti husa udělá . . .“

Vytáhl z boty zásobní lžici a podal mi ji. Spolykali jsme vlastnoručně uvařenou polévku a snědli vepřovou.

„A v novinách, co píšou?“ zeptal se mládenec se lněnými vlasy a udělal mi místo.

„V novinách Lenin píše,“ řekl jsem a vytáhl „Pravdu“, „Lenin píše, že máme ve všem nedostatky . . .“

A hlasitě, jako triumfující hluchý, přečetl jsem kozákům Leninu řeč.

Večer mě zabalil do životodárné vláhy svých soumravných prostěradel, večer přiložil mateřské dlaně na mé rozpálené čelo.

Četl jsem a jásal a rozjásaně stopoval tajemnou křivku leninské přímky.

„Pravda šimrá každé nos,“ řekl Surovko, když jsem skončil, „jenom ji vytáhnout z hromady, ale von se trefí rovnou, jak slepice do zrna . . .“

To řekl o Leninovi Surovko, četař štábní eskadrony, a pak jsme šli spát na seník. Spalo nás tam šest, s propletenýma nohama, a zahříváli jsme se navzájem pod děravou střechou, která propouštěla hvězdy.

Zdály se mi sny a ve snu jsem viděl ženy a jen mé srdce, znachovělé vraždou, skřípalo a přetévalo.